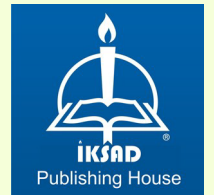

ORTA GELİR TUZAĞI VE

BRICS

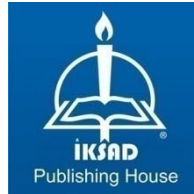
ÜLKELERİ

DR. ÖZLEM ÜLGER

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Dr. Özlem ÜLGER

ISBN 978-605-7510-56-3

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Institution Of Economic Development And Social
Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TURKEY TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E posta: kongreikساد@gmail.com

www.ikساد.org

www.ikسادkongre.org

Kitabın tüm hakları IKSAD Yayınevi'ne aittir.

İzinsiz çoğaltılamaz, kopyalanamaz.

Metinlerden etik ve yasal olarak yazarlar
sorumludur.

Iksad Publications - 2018©

ISBN-978-605-7510-56-3

GRAFİK TASARIM: İBRAHİM KAYA

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Dr. Özlem ÜLGER

1988 yılında Kayseri’de dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri’de tamamladı. 2010 yılında Erciyes Üniversitesi Nevşehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun oldu. 2013 yılında Yüksek Lisans öğrenimini Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden İktisat bölümünde tamamladı. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulunda bir yıl boyunca İngilizce eğitimi aldı. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda doktorasını tamamladı. Mart 2018 tarihinden itibaren Batman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarında her zaman yanımda olan ve yardımını esirgemeyen sevgili babam Sadettin ÜLGER ve sevgili annem Hava ÜLGER’e sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmayı kendime bir borç bilirim. Aynı zamanda yüksek lisans ve doktora aşamasında her daim yanımda olan bana yardımlarını esirgemeyen sevgili hocam Prof. Dr. Serdar Öztürk’e ayrıca teşekkür ederim.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

İçindekiler

Şekiller Listesi.....	1
Tablolar Listesi.....	2
Giriş.....	3
1. Orta Gelir Tuzağının Kavramsal Çerçevesi ve Tarihçesi	6
2. Ülkelerin Orta Gelir Tuzağına Yakalanma Nedenleri ve Çıkış Yolları.....	17
3. BRICS Ülkeleri	28
4. BRICS Ülkelerinde Orta Gelir Tuzağı.....	40
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	63

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1: ORTA GELİR TUZAĞI TERİMİ İÇİN ARAŞTIRMA SONUÇLARI	13
ŞEKİL 2: ORTA GELİR TUZAĞINDA GOOGLE ARAŞTIRMA SONUÇLARI (TOPLAM ARAŞTIRMALARA GÖRE).....	14
ŞEKİL 3: EKONOMİLERİN GELİŞİM AŞAMALARI	18
ŞEKİL 4: 1980-2018 YILLARI ARASINDA BRICS ÜLKELERİNİN KİŞİ BAŞINA GSYH DEĞERLERİ (ABD DOLARI)	44

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablolar Listesi

TABLO 1: DÜNYA BANKASI'NIN GELİR DÜZEYİNE GÖRE ÜLKE EKONOMİLERİ SINIFLANDIRMASI.20	
TABLO 2: BRIC ÜLKELERİNİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ	37
TABLO 3: BRICS ÜLKELERİNİN ZİRVELERİ	38
TABLO 4: BRICS ÜLKELERİNİN KİŞİ BAŞINA GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HÂSILA DEĞERLERİ (ABD DOLARI)	46
TABLO 5: ORTA GELİR TUZAĞININ BREZİLYA ÜZERİNDE MATEMATİKSEL OLARAK HESAPLANMASI (CARİ ABD \$).....	49
TABLO 6: ORTA GELİR TUZAĞININ RUSYA ÜZERİNDE MATEMATİKSEL OLARAK HESAPLANMASI (CARİ ABD \$).....	51
TABLO 7: ORTA GELİR TUZAĞININ HİNDİSTAN ÜZERİNDE MATEMATİKSEL OLARAK HESAPLANMASI (CARİ ABD \$).....	53
TABLO 8: ORTA GELİR TUZAĞININ ÇİN ÜZERİNDE MATEMATİKSEL OLARAK HESAPLANMASI (CARİ ABD \$).....	55
TABLO 9: ORTA GELİR TUZAĞININ GÜNEY AFRİKA ÜZERİNDE MATEMATİKSEL OLARAK HESAPLANMASI (CARİ ABD \$).....	57

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Giriş

Tarihsel süreç incelendiğinde ülkelerin ilk kalkınma aşamasının genellikle tarıma dayandığı görülmektedir. Devamında ise makineleşme, sermaye birikiminin artması ve emeğin endüstri alanlarına kaymasıyla birlikte üretkenlik artış göstermiştir. Bu artışla birlikte kalkınma sürecinde ekonomiler başlangıçta “düşük gelir” gurubundan “düşük-orta gelir” gurubuna daha sonra ise “yüksek orta gelir” gurubuna ve son olarak ise “yüksek gelir” gurubuna geçiş göstermiştir. Kalkınma iktisadı literatürüne göre bazı düşük gelirli ülkelerin yüksek sermaye getiri avantajları ile teknoloji gelişimleri açısından birçok imkân sağladıkları düşünülmektedir. Böylece bazı düşük gelirli ülkelerin zengin ülkelere neden daha hızlı büyüyemediklerini açıklamaya yönelik bir yoksulluk tuzağı düşüncesi geliştirilmiştir. Ekonomide yoksulluk tuzağından kaçan ve orta gelir düzeyine geçen ülkelerin zamanla durgunlaştığı ve gelişmiş ülke seviyelerine ulaşamadıkları durumda orta gelir tuzağına düştüğü kabul edilmiştir. Orta gelir tuzağı kavramı, uzun vadede ekonomik büyümenin

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

sürdürülmesine odaklanarak gelişmekte olan ülkelerin büyüme dinamiklerini analiz etmeye yarayan bir araç haline gelmiştir. Orta gelir tuzağının kuramsal temelleri, uzun vadede ekonomik büyümenin sürdürülmesinde verimliliğin önemini analiz eden araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

BRIC, kurulduğu dönemden itibaren hem küresel finansal sistem reformunda hem de dünya siyasetindeki normları belirleyen süreçlerde önemli rol oynamış ve oynamaya devam etmektedir. BRIC tanımlaması ilk olarak 2001 yılında Goldman Sachs'ın yönetim kurulu başkanı olan ekonomist JimO'Neil tarafından kullanılmıştır. JimO'Neil“Dünyanın Ekonomik Olarak Daha İyi BRIC'lere İhtiyacı Var” (The World Needs Better Economic BRIC) adlı bir rapor yayınlamıştır. BRIC kısaltması, adını Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin gibi son yıllarda hızlı bir şekilde büyüyen ülkelerin baş harflerinden alan bir ekonomik terimdir. BRIC ülkelerinin liderleri 16 Haziran2009'da Rusya Yekateringburg'da yapılmış olan ilk zirvelerinde uluslararası hukukun üstünlüğü, eşitlik, tüm devletlerin ortak eylemi ve ortak karar verme eylemi ile daha

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

demokratik bir dünya çağrısında bulunmuşlardır. Aynı zamanda Güney Afrika'nın da bu guruba dâhiledilmesi ile birlikte 2010 yılında BRICS şeklinde ifade edilmiştir.

Bu bağlamda çalışmada ilk olarak orta gelir tuzağının kavramsal çerçevesi ve tarihsel sürecinden bahsedilmiş ve ülkelerin orta gelir tuzağına yakalanma nedenleri ile çıkış yolları ele alınmıştır. Daha sonra ise, BRICS ülkelerinin tarihsel gelişim süreçlerinden bahsedilerek ve BRIC ülkelerinin orta gelir tuzağında olup olmadıkları grafiklerle incelenmiş ve mevcut durum analizi yapılmıştır.

1.Orta Gelir Tuzağının Kavramsal Çerçevesi ve Tarihçesi

Ekonomik büyümenin başlangıç süreçleri hızlı ve kolaydır. Geleneksel tarım anlayışından hafif sanayi ürünlerine geçerek hızlı büyüme sağlanır. Bu durum ise, kırsal ekonomide daha fazla işgücü ve kentsel ekonomide sınırsız kaynak transferi anlamına gelmektedir. Kent ekonomisindeki yüksek karlar sermaye birikimini teşvik etmekle birlikte sermaye yoğunlaşması için büyüme oranını da arttırmaktadır. Ancak, ekonomiler orta gelir tuzağına yaklaştıkça, sermayenin yüksek kârlılığına dayanan kolay büyüme kaynakları, kentsel emek aktarımı ve kentleşmeye yönelik uyarıcı güçlerini kaybetmektedirler. Diğer bir ifadeyle sermayenin karlılığı değer kaybetmektedir. Bu süreçten sonra büyümenin kaynakları üretkenlikten elde edilmektedir. Verimliliği artırma süreci, beşeri sermaye ile araştırma ve kurumsal reformlara sağlanan yatırımlarla yapılmalıdır. Bu süreç iktisatçılar tarafından bir orta gelir tuzağı olarak tanımlanmaktadır (Konya, Karaçor ve Yardımcı: 2017:270). Orta gelir tuzağı golfe benzetilerek şu şekilde açıklanabilir; “Herkes tuzağa düşmez, ama herkesin

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

oyunu tuzakların varlığından etkilenir. Başarılı ekonomiler tuzağa düşmekten kaçınır ya da hızla kaçır, başarısız olan (ya da şanssız) ekonomiler ise yıllarca sıkışıp kalabilir” (Bulman, Eden and Nguyen, 2017:19).

“Orta gelir tuzağı” nı belirlemek için öncelikle gelir sınıflandırılması yapılması gerekir. Buna göre Dünya Bankası'nın gelir sınıflandırması yöntemi kapsamında ekonomileri, kişi başına düşen gayri safi milli hasılaya (GSMH) göre düşük gelirli ülke, düşük-orta gelirli ülke, orta-üst gelirli ülke ve yüksek gelirli ülke olmak üzere dört gelir kategorisine ayrılmaktadır. Dünya Bankası, başlangıçta “Orta gelirli tuzak” konusunu 2007 yılında “Bir Doğu Asya Rönesansı: Ekonomik Büyüme için Fikirler” başlıklı raporda yayınlamıştır. Bu rapor, orta gelirli ülkelerin zengin ya da fakir ülkelerden daha yavaş büyüdüğünü göstermiştir. O zamandan beri orta gelir tuzağı giderek daha fazla tartışılmış ve ekonomiler arasında incelenmiştir (Xon et all, 2013:2).

Geleneksel olarak, “tuzak” kelimesi, karşılaştırmalı bir statik dengenin ötesinde olan ve normal kısa süreli dış güçler tarafından değiştirilemeyen kararlı bir

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

denge nin ekonomik durumunu tanımlamak için kullanılmaktadır. Başka bir deyişle, kişi başına düşen geliri arttırmaya yardımcı olan bir faktörün etkisinin yayıldığı, diğer sınırlayıcı faktörlerin devreye girdiği ve bu sınırlayıcı faktörlerin kişi başına düşen gelirin bir önceki seviyeye döndüğü durumdur. Örneğin, Thomas Robert Malthus'un nüfus artışı ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişki hakkındaki karamsar görüşleri “Malthusian tuzağı” ya da “Malthusian dengeleri” nde yansıtılmıştır. R. R. Nelson, düşük seviyedeki denge tuzağı modelini oluşturmak için Malthusian modelini Harrod-Domar büyüme modeliyle birleştirmiş ve az gelişmiş ülkelerin özelliklerini yakalamaya çalışmıştır. Bazı ekonomik tarihçiler, Çin'in tarihsel gelişimini açıklamaya ve Needham Yapbozunu düzeltmeye çalıştıkça “yüksek düzeyli denge tuzağı” hipotezini öne sürmeye başlamışlardır. Dolayısıyla “denge tuzağı” teriminin kullanılması kalkınma ekonomisinde uzun bir geçmişe sahiptir (Cai, 2012: 50-51).

Tarihsel olarak, ülkelerin ekonomik kalkınması, düşük gelirli (fakir) ülkeden yüksek gelirli (zengin) ülkeye yönelik olmuştur. Gelişimin ilk aşamalarında,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

lkeler ncelikli olarak tarım geçimine (Singapur, Hong Kong veya Çin gibi birkaç istisna dışında) güvenmektedir. Nispeten verimsiz olan bu sektör, hem çıktı hem de istihdamda en büyük payı almaktadır. Tarımın makinalaşması (sermaye birikimi) ve işgücünün endüstriler ile hizmetlere aktarılmasının sonucu olarak, firmalar yeni sanayiler için işçilere ihtiyaç duymaktadırlar ve tarımdan daha üretken olan kentsel alanlarda üretkenlik artmaya başlamaktadır. Bu süreç gerçekleştikçe, çıktı ve istihdam yapıları da değişmektedir. Sonuç olarak, tüm sektörler (tarım da dâhil) daha yüksek ücretler ödeyebilir ve ülkenin kişi başına düşen geliri artar (Felipe, Abdon and Kumar, 2012: 19). Teorik olarak, farklı gelişim aşamalarında yer alan ülkeler, net üretim düzeyi ile uluslararası işbölümü gibi farklı üretim alanlarına odaklanarak ekonomik büyümenin hızlanması sağlanır. Düşük gelirli ülkeyi büyümeye teşvik eden durum genellikle büyük girişimlerinde birincil sektör ile başlamasıdır. Bu aşamada, ülke tarım ve madencilik gibi hammaddelerin yanı sıra doğal kaynakların üretimine ya da çıkarılmasına yönelik endüstrilerden yararlanmaktadır. Bu nedenle,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

düşük gelirli ülkelerin, ekonomik gelişmeyi hızlandırmak ve diğer gelişmekte olan ülkelere karşı rekabet avantajı elde etmek amacıyla, birincil sanayilerini daha da geliştirmelerine ve tarım ürünlerini nispeten düşük fiyatlarla ihraç etmelerine izin verilmektedir (Xon et al, 2013:7).

“Orta gelir tuzağı” terimi, orta gelirli ülkelerin 1980'lerden itibaren büyüme oranlarındaki durgunluğu gözlemleyen Garret (2004) tarafından dolaylı olarak tanımlanmıştır. Orta gelir tuzağına yakalanan ülkelerin bir yandan yüksek gelirli ekonomilerle (yüksek kaliteli bilgi ekonomileri ve kurumları nedeniyle rekabetçi olan) ve diğer yandan düşük gelirli ülkelerle rekabet edememelerinden kaynaklandığını varsaymaktadır (düşük vasıflı görevlerde mümkün olan en düşük maliyetle rekabet ederler) (Pruchnikand Zowczak, 2017: 1). Orta gelir tuzağı yaklaşımı ilk kez tanımlandığında, ABD'de kişi başına düşen gelirin % 20'si ekonomiler açısından orta gelir tuzağına yönlendirilmiştir. Bugünkü yaklaşıma göre ABD'de kişi başına düşen milli geliri yaklaşık 50.000 dolar ve bunun% 20'si 10.000 \$ 'dan, orta gelir seviyesi ise 10.000 \$ / yıl olarak

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

hesaplanmaktadır (Konya, Karaçor and Yardimci, 2017: 271).

Orta gelirli ülkelerde büyüme durgunluğuna yönelik yapılan tartışmalar, ekonomik tarihin nispeten kısa bir analizine dayanmaktadır. Uzun vadede, büyüme durgunluğu tarihsel bir norm olmuştur. Sanayi Devrimi öncesinde yaşanan gelir artışı, dünya nüfusunun büyümesine bağlı olarak neredeyse hiç var olmamıştır. 1800'lü yılların başından itibaren Avrupa ülkelerinde ve şubelerinde ve daha sonra Japonya'da üretkenlikteki büyüme patlak verdiğiinde “büyük bir ayrışma” gerçekleşmiştir. 20. yüzyılın sonlarında sanayileşmiş ülkelerdeki büyümenin istikrarlı bir şekilde yavaşladığı ve Çin ile birlikte Hindistan gibi ülkelerin yükselmeye başlaması ile “büyük bir yakınlaşma”nın başlangıcı görülmüştür. Kişi başına düşen GSYH büyümesi yüzde 4,2 olarak tahmin edilmektedir. Çünkü bu oran bir ülkenin 1870'deki alt sınırdan 1960 yılında ABD seviyesine geçmesine neden olacaktır. 1960'dan itibaren, birçok düşük gelirli ve orta gelirli ülke bu hıza ulaşmış ancak dünya çapında gelir büyümesi heterojen ve

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

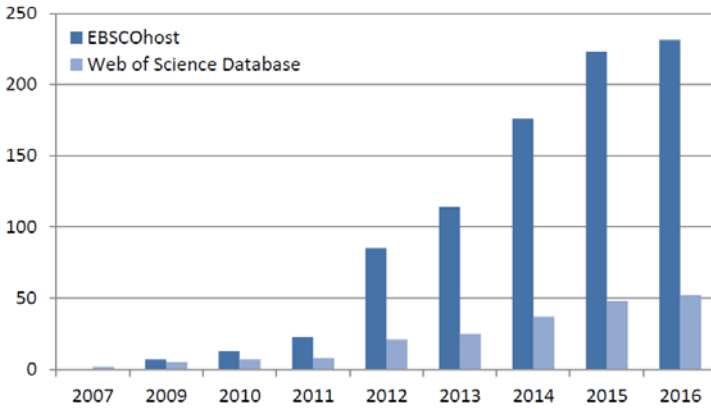
değişken olmuştur (Larson, Loayza and Woolcock, 2016).

“Orta gelir tuzağı” ifadesi, siyasetçiler ve iktisatçılar arasında popüler hale gelmiştir. Doğu Asya'da 2008 yılında yaşanan Büyük Durgunluk, iktisatçıların güvenini sarsmış ve daha sonra ne yapılacağına yönelik büyük bir tartışmaya yol açmıştır. 2009 ortasına gelindiğinde, Başbakan Najib de dâhil olmak üzere Malezyalı siyasetçiler bu ifadeyi konuşmalarında kullanmaya başlamışlar ve hatta tuzaktan nasıl kurtulacakları hakkında bir plan hazırlamak için Ulusal Ekonomik Danışma Konseyi kurmuşlardır. Aynı zamanda Vietnam'da, Başbakan Yardımcısı Nguyen Thien Nhan, 2009'da ekonomideki endüstriyel iyileştirme eksikliğinden bahsederek, kendi tuzağıyla ilgili yazdığı Kenichi Ohno (2009) 'dan da etkilenmiştir. Çin'de, 2010'dan itibaren 12. Beş Yıllık Planın hazırlanmasından sorumlu olan yetkililer, Çin'in orta gelir tuzağına karşı savunmasız kalmaya devam edip edemeyeceğini tartışmaya başlamıştır. Hükümet liderleri bu terimi kullandıkça akademisyenler de terimi benimsemeye başlamışlardır. 2011 yılının ortalarına kadar, Google

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

trendlerine kayıt yaptırabilmek için “orta gelir tuzağı” teriminin aylık olarak yayımlanan derginin birinde gazete başlığı olarak yayınlanması yeterli olmaktadır. Şubat 2012’de Dünya Bankası’nın 2030 yılı raporunda orta gelir tuzağına atıf yapması medya ilgisinin artmasına neden olmuştur (Gill and Kharas, 2015:5).

Şekil 1: Orta Gelir Tuzağı Terimi İçin Araştırma Sonuçları

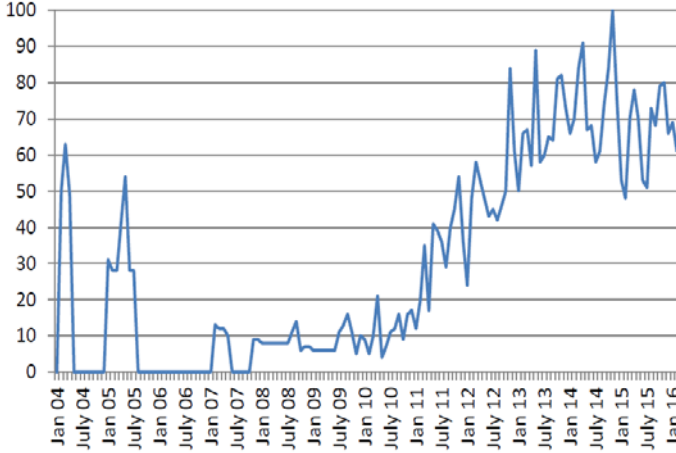
Kaynak: Glawe, L. & Wagner, H. (2016). The Middle-Income Trap-Definitions, Theories and Countries Concerned: a literature Survey. Munich Personal Re PEc Archive, (Online), <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/71196/> Date of Access: 10.05.2018.

Şekil 1’de, EBSCO host çevrimiçi araştırma veritabanında listelenen “orta gelir tuzağı” terimi için yıllık kümülatif araştırma sonuçları gösterilmektedir.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Aynı zamanda çevrimiçi araştırma veritabanı Web of Science (Thomas Reuters) tarafından listelenen yıllık kümülatif sonuçları sunulmaktadır. Buna göre, 2011 ve 2012 yılları arasında araştırma sonuçlarının sayısında bir artış yaşandığını gözlemlemek mümkündür. Nisan 2016'da, EBSCO host'te 231, Web of Science'da ise toplam 52 arama sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 2: Orta Gelir Tuzağında Google Araştırma Sonuçları (Toplam Araştırmalara Göre)

Kaynak: Glawe, L. & Wagner, H. (2016). The Middle-Income Trap-Definitions, Theories and Countries Concerned: a literature Survey. Munich Personal RePEc Archive, (Online), <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/71196/> Date of Access: 10.05.2018.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Gill ve Kharas'dan (2015) esinlenilerek oluşturulan Şekil 2’de ise 2011 yılından itibaren ön plana çıkan “orta gelir tuzağı” terimi için (2015 ve 2016 yıllarına ait yeni verilerle genişletilen) Google Trendlerdeki toplam arama sonuçları gösterilmektedir. Bununla birlikte, arama sonuçlarının 2009’un başlarından itibaren güçlü bir yükseliş eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Google Scholar’da orta gelir tuzağı ile ilgili olarak 3,700’den fazla makale bulunduğu belirlenmiştir.

Yerel firmaların ilk odak noktası, yabancı teknolojiyi taklit etmek olmuştur. Yeni beceri ve teknolojinin gelişimi, düşük işçilik maliyetleri ve üreticilere yönelik talebin gelir esnekliğinin yüksek olması işletmelerin küresel olarak rekabetçi olmasını sağlamaktadır. Artan verimlilik ve ihracata bağlı olarak büyüme oranlarını artırmakta ve ülkeler orta gelir düzeyine girmektedir (Berg, 2018: 8). Teknolojik ilerleme ve kurumsal yenilik gibi faktörlerden dolayı, potansiyel olarak en yüksek gelir düzeyinin (kişi başına düşen) uluslararası düzeyde artması anlamında, gelir kategorilerinin sınırları, mutlak gelir düzeylerine göre

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

çizilmemelidir. Bunun nedeni ise coğrafi olarak avantajlı olan ülkelerin birçoğundan uygun olanları kabul ettikten ve sonra en yüksek uluslararası gelir düzeyine ulaşmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, kadınların eğitimini reddeden bir ülkenin, zengin ülkelerin gelir düzeyine ulaşması pek olası değildir. Çünkü bu ülke, tek ayaküstünde koşarken, aslında tek bir bacağı üzerinde hareket ederek, bitiş çizgisini yakalamaya çalışmasından kaynaklanmaktadır (Woo, 2012:314).

Alt-orta gelir tuzağında bulunan bazı ülkeler, son dönemdeki kişi başına düşen büyüme performanslarını korumakla birlikte önümüzdeki birkaç yıl içerisinde bu durum büyük olasılıkla durma noktasına gelecektir. Ayrıca ülkelerin çoğu, son yıllarda yaşanan yetersiz büyüme performansları devam ederse, uzun bir süre (ve birçoğunun asla çıkamayacağı) bu durumda kalmaya devam edecektir (Felipe, Abdon and Kumar, 2012:27). Örneğin, Latin Amerika ülkelerinin bir çoğu on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru nispeten yüksek bir gelişme düzeyine ulaşmış olsalar da, imalat sektörlerini çeşitlendirmede ve yükseltmede başarısız olmuşlardır. Son zamanlarda, başarılı Doğu Asya ekonomilerinde ise,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

büyüme performansı önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Bunlar ise daha kısıtlı bir büyüme, basit değerlerin montajı, hafif sanayi ürünlerinin (örneğin giysiler, ayakkabılar ve gıda maddeleri) veya elektronik parçaların ve bileşenlerin tedariki için basit montaj veya işlenmesi gibi küresel değer zincirlerindeki üretim faaliyetlerinin genişletilmesi ile ilgili olmaktadır (Fortunato and Razo, 2014:269).

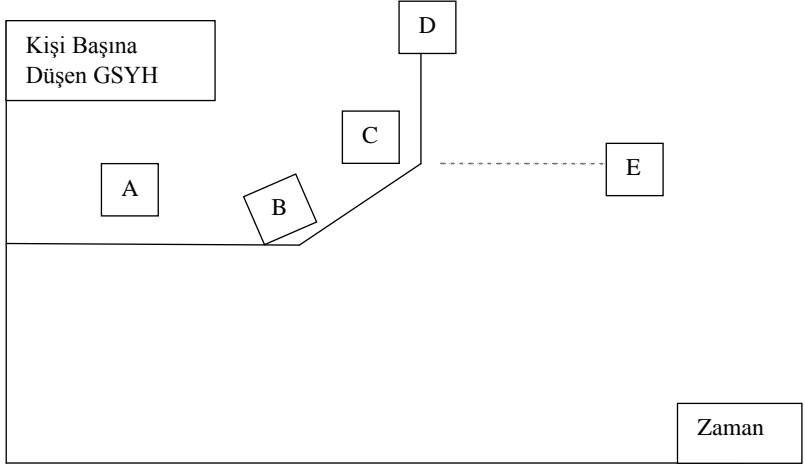
2-Ülkelerin Orta Gelir Tuzağına Yakalanma Nedenleri ve Çıkış Yolları

Orta gelir tuzağı, özellikle orta gelirli ülkeler tarafından yaşanan önemli bir ekonomik sorundur. Orta gelir tuzağı, belirli bir noktaya kadar hızlı bir şekilde büyüyen, orta gelir düzeyine ulaşırken durgunluk yaşayan ve yüksek gelirli ülkeye doğru ilerleyemeyen ülkelerin durumunu gösteren bir olgudur. Bir zamanlar çok zengin olan Latin Amerika ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra önemli bir ekonomik durgunluk yaşamıştır. Bu ülkelerin durumu orta gelir tuzağı açısından iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu ekonomiler belli bir gelişme düzeyine ulaştığında büyüme düzeyleri

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ya yavaşlamıştır ya da durma noktasına gelmiştir. Bu ülkelerin aksine, Güney Amerika ülkelerinden daha fakir olan Tayvan, Hong Kong, Singapur ve Güney Kore gibi ülkeler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra önemli derecede bir büyüme yaşamışlardır(Chen and Dai, 2015: 2; Aiyar et al., 2013:3).

Şekil 3: Ekonomilerin Gelişim Aşamaları

Kaynak: Öz, E. ve Göde, B. 2015. Orta Gelir Tuzağı ve Türkiye'nin Durumu, Maliye Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2.

A-B: Geleneksel Toplum, Az Gelişmişlik, Yoksulluk Tuzağıyla Yüzleşme.

B-C: İlk Gelişim Aşaması, Yoksulluk Tuzağından Uzaklaşma, Piyasaların İlk Gelişimi.

C: Orta Gelir Düzeyi.

C-D: Yüksek Gelir Düzeyine Kadar Devam Eden Sürdürülebilir Büyüme (D).

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

C-E: Durgunluk veya Düşük Büyüme-Orta Gelir Tuzağı.

Şekil 3'te kişi başına düşen GSYH açısından ekonomilerin gelişim aşamaları gösterilmektedir. Buna göre; B noktasından C'ye; toplam istihdamda ve üretilen ürünlerde imalat sanayinin ve hizmet sektörünün payının artarak ülkenin tarımsal ekonomiden endüstriyel ekonomiye geçişi görülmektedir. Ekonomi orta gelir düzeyini temsil eden C düzeyine ulaştığında bu yapısal değişiklikler ülkenin yüksek gelir seviyesine ulaşmak için üstesinden gelmek zorunda olduğu ana güçlükler haline gelmektedir. C noktasından itibaren emeğin verimliliğinin ücret artışlarına paralel olarak artış göstermesi gerekmektedir. B noktasında emek arzı sonsuz sermaye ise kıt kabul edilmektedir. Sermaye kıt olmasına rağmen altyapı yatırımları için gerekli olmaktadır. Yüksek gelir seviyesine doğru sürdürülebilir büyüme için, ülke son derece teknolojik ve yönetsel kaynaklarla donatılmış olmak zorundadır ve sermayenin de verimli kullanılması gerekmektedir. Orta gelir düzeyindeki ekonomiler artan ücretlere bağlı olarak emek yoğun çalışan sektörlerde karşılaştırmalı üstünlüklerini

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

kaybetmektedirler. Orta gelir düzeyindeki ülkelerin ekonomileri inovasyona ve kaliteli emeğe bağlı şekilde gelişmediği takdirde C-D aralığında seyredemeyerek C-E aralığına girerek orta gelir tuzağına yakalanmaktadır (Öz ve Göde, 2017:79-80).

Tablo 1: Dünya Bankası'nın Gelir Düzeyine Göre Ülke Ekonomileri Sınıflandırması

Ekonomi Grupları	Ortalama Yıllık Kişi Başına Düşen Gelir
Düşük Gelirli Ekonomiler	1.035 \$ Altı
Orta Gelirli Ekonomiler	1.036 \$-12.615 \$ Arası
– Alt Orta Gelirli Ülkeler	1.036 \$-12.675 \$ Arası
– Üst Orta Gelirli Ülkeler	4.086 \$- 12.615 \$ Arası
Yüksek Gelirli Ülkeler	12.616 \$ ve Üstü

Kaynak: World Bank, World Development Report 2013

Tablo 1'de Dünya Bankası'nın gelir düzeyine göre ülke ekonomileri sınıflandırması gösterilmiştir. Buna göre; 4.086-12.675 dolar arası kişi başı yıllık ortalama gelir elde eden ülkeler üst-orta gelirli ekonomiler arasında yer almaktadır. Dünya bankası, yüksek gelirli ekonomilerin altında olan söz konusu

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ülkeleri, bu süreçte kaldıkları zamanı da göz önünde bulundurarak orta gelir tuzağına yakalanmış olarak kabul etmektedir.

Orta gelir tuzağı kavramı ile beraber, tartışma konusu haline gelen diğer bir konu ise gelir seviyesinde yaşanan ekonomik yavaşlama olmuştur. Farklı çalışmalarda farklı gelir sınıflandırmaları yer almaktadır. Örneğin, Xue ve diğ. (2013), kişi başına düşen GSYH'nın 5,000 ve 12.000 dolar arasında bir değere ulaşması durumunda GSYH büyümesinin yavaşladığını, ekonomik büyümenin gücünü kaybedeceğini ve ekonominin yavaşlama sürecine gireceğini varsaymaktadır. Eichengreen ve diğ. (2011) orta gelir tuzağını üç ana kriterle değerlendirmektedirler. Bunlar, (i) 2005 yılı sabit fiyatlarına göre kişi başına düşen gelir 16.740 \$ 'a yükselmiş olması; (ii) kişi başına düşen gelir ABD seviyesinin % 58'ine ulaşmış olması; (iii) imalat sanayinin bir ülkenin toplam gelirleri içindeki payı % 23'e ulaşmış olmasıdır. Berliner ve ark. (2013), orta gelirli ülkelerin söz konusu bu tuzağın önlenmesi için aşağıdaki hususların dikkate alınması gerektiğini

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

vurgulamışlardır. Bunlar (Ay, Akar and Akar, 2016: 284-286):

- Serbest ticaret bir düşman olarak değil bir arkadaş olarak görülmelidir. Serbest ticaretten yararlanan ülkeler, kendi mukayeseli avantajlarına odaklanmalı, bu alanlarda yatırım yapmalı ve serbest ticaret koşullarına hazır yerli üreticiler olmalıdır.
- Hükümetin destekleyici rolü önemli olmaktadır. Buna göre, yüksek büyüme hızı devam eden orta gelirli ülkelerde, inovasyon desteklenmeli ve yeni ürün süreçlerinin ortaya çıkması teşvik edilmelidir. Hükümet, serbest ticaret bölgelerinde yeni sanayi şirketlerinin kurulmasını teşvik etmelidir. Aynı zamanda ekonomideki istikrar sağlanmalı, eski düzenlemeler kaldırılmalı ve rekabeti, ayrımcılıkları ve engelleri engelleyen tüm eski bilgiler ortadan kaldırılmalıdır. Hükümetler, rekabetçi ekonomiler için kurumlara destek vermelidirler.
- Faktör piyasalarında fiziksel birikimden üretkenliğe dayalı geçiş sağlanmalıdır. Orta gelir

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

tuzağından kaçan ülkeler, eğitim sisteminde uzun vadeli ve planlı yatırımlar yapmalıdırlar. İnovasyon engelleri ortadan kaldırılmalıdır. Tekeller ve karteller asgari düzeye indirilmelidir. Bürokratik sorunlar (vergi, kredi erişimi vb.) kaldırılmalı firmaların pazara girişleri ve firmaların işlem yapmaları geliştirilmelidir.

- Merkezi ekonomik plandan merkezi olmayan planlamaya geçiş yapılmalıdır.

Az sayıda ülke, stratejileri değiştirmeden bir nesilden daha fazla büyümeyi sürdürmektedir ve hatta daha az orta gelir düzeyine ulaştıklarında yüksek büyüme oranlarına sahip olmaya devam etmektedir. Latin Amerika ekonomilerinin geçmiş uzun vadeli performanslarına bakıldığında, Doğu Asya ekonomilerinde bu nokta oldukça canlı bir şekilde gösterilmektedir. Birçok Latin Amerika ekonomilerinin yaşadığı mücadelenin aksine, Güney Kore gibi bazı Doğu Asya ülkeleri, Orta Gelir Tuzağı'ndan kaçınmak için üç kritik aşamayı başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Bu aşamalar (i) çeşitlendirme yapmadan üretimde uzmanlaşmanın sağlanması; (ii) faktörlerin fiziksel

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

verimliliğinden üretime dayalı büyümeye geçişin yapılması ve (iii) merkezi olmayan yönetimden ekonomik yönetime geçişin sağlanmasıdır. Bu üç geçiş, güçlü bir liderlik ve uzun vadeli değişimleri sürdürme yeteneği gerektirmektedir. Aynı zamanda özel sektörlerle nitelikli bir etkileşimin sağlanmasıyla birlikte sonuçlara, çıktılara ve uygulama etkinliğine odaklanmaları da gerekmektedir (Kharas and Kohli, 2011:282-287).

Kohli ve diğ. ark. (2011), birçok orta gelirli ülkenin hızlı bir şekilde büyüyen bir ekonominin orta gelir düzeyine ulaşmasından sonra büyümede yaşanan durgunluğun önüne geçilmesinin zor olacağını tartışmışlardır. Hong Kong (Çin), Güney Kore, Singapur ve Tayvan gibi ülkeler orta gelir düzeyine ulaştıktan sonra çok az ülke sağlam büyümeyi sürdürmüştür. Ülkeler orta gelir düzeyine ulaştıktan sonra yüksek büyümeyi sürdürebilmesi için, düşük ücret ile birlikte, ihracata dayalı üretimden bilgi ve hizmete dayalı ekonomiye olan yoğun iç talebe olan odaklanmayı değiştirmesi gerekli olmaktadır. Ekonomi, yeniliklere ve farklılaşmaya daha bağımlı hale gelmelidir. Ancak bu durum, eğitim kurumlarına, beceri eğitim programlarına

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ve kaynakları finanse etmek için etkin bir mali sisteme, güvenilir kamu güvenliğini ve mobil yaşamda nitelikli çalışanların ilgisini çekmek için yatırım yapmadan ve beyin göçünü engellemeden gerçekleşmeyecektir. Ülkeler ekonomik stratejilerini değiştiremezlerse ve değer zincirini yukarı doğru hareket ettiremezlerse işgücü ve girdi maliyetlerinden dolayı küresel olarak rekabetçi olan düşük gelirli ülkeler arasında kendilerini ortada sıkışmış olarak bulacaklardır. Dolayısıyla bu ülkelere göre büyük teknolojik ilerlemenin temelinde bilgi ekonomisi yatmaktadır. Bu nedenle, bazı ülkeler, yüksek gelir düzeyine ulaşabilmeleri için ihtiyaç duyulan üretkenlik iyileştirmelerine odaklanmalıdırlar. Japonya, Kore ve Singapur'un başarısı, araştırma ve geliştirmeye yönelik yapılan yüksek harcamalarla ilgilidir. Sonuç olarak, gelişmekte olan Asya Ekonomi Odaklı rapora göre, Hindistan ve Çin gibi ülkeler gelirlerinin büyük bir kısmını araştırma ve geliştirmeye ayırmışlardır (Xon et al, 2013:19).

Orta gelir tuzağı sorunun bölgesel olarak ele alınması çözüm için önemli olmaktadır. Çünkü bölgelerin toplam faktör verimliliği birbirinden farklı olmakla birlikte

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

üretim belirli bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bir ülkede yaşayan hane halkının bütün bölgelerde farklı sayıda olması, işgücünün kalite ve verimlilik düzeylerindeki heterojen yapı, farklı gelir düzeylerinde tüketici tercihlerinin değişmesi ve üretimlerindeki çeşitlilik, eşit düzeydeki gelişmişlik olgusunun önüne geçmektedir. Bölgeler arasındaki ayrışmalar beraberinde politika çeşitliliğini getirmekte ve her bölgenin kendi sorununa göre politika uygulamasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca ayrışan her bir bölge için bölgenin yapısı ve dinamikleri dikkate alındığında bölgesel politikaların yanında ulusal ekonominin bütünlüğü de gözetilerek üretilen politikaların kapsamlı, kendi içerisinde tutarlı ve bütünleşik olarak tasarlanması da önemli olmaktadır (Seyfettinoğlu ve Zambak, 2017:105).

Ülkelerin orta gelir tuzağından kurtulabilmeleri için gerekli olan durumları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Yaşar ve Gezer, 2014:139):

1. Üretkenliğin canlandırılması: Üretkenliğin canlandırılması ile daha yüksek üretkenlikle beraber katma değeri daha yüksek olan ürünlerin ve hizmetlerin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Aynı zamanda ülkelerin bu aşamada yabancı teknolojik yenilikleri taklitten uzaklaşmaları gerekmektedir. Ülkeler daha önceleri taklide dayalı olan teknolojik altyapılarını geniş tabanlı yenilik stratejilerine dönüştürerek yapısal bir dönüşümü hayata geçirmelidir.

2. Piyasaya nüfuz edebilecek yeni ürünlerin geliştirilmesi: Orta gelir tuzağını önlemenin önemli yollarından birisi de yeni kalkınma süreçlerini besleyen yeni stratejilerin oluşturulması ve ihracatın canlanmasını sağlamaktır. Aynı zamanda bazı ülkeler bu süre zarfında orta sınıfı genişletmek adına iç talebi arttırma yollarına yönelebilir, böylelikle de büyümeyi destekleyecek yüksek kalite ürünleri kazandırma yolunu tercih edebilir. Fakat bu aşamada kilit nokta ucuz işçiliğe dayalı büyüme stratejilerinden katma değeri yüksek ürün ve yenilik stratejilerine kayabilmektedir.
3. Yapısal dönüşümlerin hayata geçirilmesi: Orta ve yükseköğretimde eğitim sisteminin, nitelikli iş gücü ve profesyonelleri yetiştirmeye yönelik

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

reformların hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunun sonucu olarak da modern hizmet ve imalat sanayinde yüksek katma değerli ürünlerin üretimini gerçekleştirebilecek altyapı sağlanmış olacaktır.

4. Hükümetin belli başlı kamu politikalarını canlandırması: Bunlar arasında gelişmiş altyapı erişimlerini geliştirmek, mülkiyet hakkı korumalarını arttırmak ve emek piyasasındaki ücret katılıklarına yönelik reformlar yapmaktır. Bütün bu yenilikler ve reformların da Ar-Ge faaliyetlerinin ve bilgi teknolojilerinin ekseninde gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

3.BRICS Ülkeleri

2001 yılında, Goldman Sachs Bank'taki Jim O'Neill, dünyanın en büyük gelişmekte olan pazarlarını tanımlamak için "BRIC" terimini kullanan bir makale yayınlamıştır. BRIC ülkeleri, dört BRIC ülkesinin her birinin ilk harflerinden oluşan bir kısaltmadan yani Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in baş harflerinden oluşan bir terimdir.O'Neill'in öngörüsü, BRIC'lerin,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

özellikle Çin'in önemli bir ekonomik büyüme yaşayacağı ve nihayetinde uluslararası platformda ekonomik olarak egemen aktörler haline geleceği yönünde olmuştur. BRIC'i birbirine bağlayan temel özellikler, nüfus büyüklüğü, hükümetlerin nispeten istikrarlı olması ve önemli ekonomik büyüme potansiyeline sahip olması sayılabilir. 2003 yılında, Goldman Sachs'ın tahmini, 2050 yılına kadar BRIC ülkelerin ekonomileri G-6 ülkelerinden daha iyi düzeyde olabileceği yönündedir. BRIC terimi başlangıçta ekonomik açıdan bir araya gelme amacıyla kullanılmıştır. 2000'li yılların sonunda ise BRIC'ler ekonomi dışında diğer konularda da önemini arttırmıştır. Günümüzde ise uluslararası düzeyde önemli rol oynamaya başlamıştır. Dolayısıyla ABD artık büyük bir marjla dünyanın tek süper gücü olarak görülmemektedir. Bunun yerine, BRIC gibi potansiyel olarak güçlü devletlerin gelecek yıllarda büyük ölçüde uluslararası düzeyde güçlerini öne çıkaracakları tahmin edilmektedir (Stefansson, 2010: 6).

Goldman Sachs'ın BRIC ülkelerine yönelik düşüncesini belirtmesiyle birlikte, BRIC ülkelerinde büyük yapısal değişiklikler gerçekleşmiştir. Brezilya,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

1980'lerin sonlarında hiperenflasyonu tersine çevirmek ve özelleştirmeyi hızlandırmak için ciddi bir ekonomik istikrar planını yürürlüğe koymuştur. Hindistan ise 1990'ların başlarında kapsamlı olarak ekonomik reformlar başlatmıştır. Aynı zamanda Çin 1990'ların sonlarında ortaya çıkan Asya krizinden zarar görmemiştir ve aynı zamanda Rusya, zarar gördüğü ekonomik durumunu yeniden inşa etmek ve geri kazanmak için yeni bir strateji uygulamıştır (Sing, 2017).

Ekonomik bir terim olarak kullanılan“BRIC” kısaltması, 2006 yılının Eylül ayında, BRIC ülkelerinin dışişleri bakanlarının gerçekleştirdiği ilk toplantısının yapıldığı New York'taki 61. BM Genel Kurulu'nun oturumlarında resmi hale getirilmiştir. Bunu 2007 yılında gerçekleştirilen toplantılar izlemiştir ve 2008 yılında BRIC ülkelerinin Devlet Başkanları toplantısı yapılmıştır. 2008-2009 mali krizinden güçlü bir şekilde çıkan ve uygulanabilir bir büyüme modelini yansıtan üye ülkeler, 16 Haziran 2009 yılında Rusya'da düzenlenen ilk liderler zirvesiyle birlikte BRIC'i kurumsal ve resmi bir yapı haline getirmişlerdir. Bu zirve, bütün devletlerin hukuk, eşitlik, karşılıklı saygı, işbirliği, eşgüdümlü eylem

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ve toplu karar verme kurallarına dayanan daha demokratik bir ortam oluşturma hedefini belirlemiştir. 2010 yılında, Güney Afrika'nın da dâhil edilmesiyle, kısaltma Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın ortak ekonomik nüfusunun simgesi olarak “BRICS” olarak genişletilmiştir. Her ülke kendine özgü ekonomik ve politik özelliklere sahip olsa da, ekonomilerinin göze çarpan büyüklüğü, dünya ekonomisindeki önemli girdilere sahip güçlü büyüme oranları ve uluslararası düzende güçlü bir siyasal düşünceye sahip olma amacıyla ortak hale gelmiştir. Ayrıca, Rusya'nın meta güdümlü bir ekonomi olması, Çin'in ihracat odaklı ekonomi olması, Hindistan'ın tüketici kaynaklı bir ekonomi olması, Brezilya'nın ekonomik yapıyı çok fazla geliştirmesi ve Güney Afrika'nın hızla büyüyen bölgeyi temsil etmesi BRICS'i heterojen bir ekonomik grup haline getiren ekonomik özellikler olarak sıralanabilir. En önemlisi, BRICS ülkeleri dünya nüfusunun yüzde 43'ünü oluşturan, dünya GSYH'sının yüzde 37'sine ve dünya ticaretinde yüzde 17'lik paya sahip beş büyük gelişmekte olan ekonomiyi bir araya getirmektedir. 2009'dan itibaren ise

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Devlet Başkanları arasındaki zirve düzeyinde gerçekleştirilen toplantılar, BRICS ülkelerinin kurumsal çerçevesini güçlendiren düzenli bir uygulama haline gelmiştir (Jash, 2017).

BRIC ülkelerindeki beraberliklerde 2008 yılında yaşanan küresel finansal krizin etkisi olmuştur. Kriz, doların baskın olduğu parasal sistem üzerinde şüphe yaratmakla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan ve Irak'ta uzun süredir devam eden savaşlara katılımının sorgulanmasına neden olmuştur. 2008 yılında yaşanan mali kriz ile birlikte ABD Bretton Woods kurumlarının yasallığını daha da zora sokmuştur. Aynı zamanda krizlerin temel neden olarak uygulanan gevşek para politikası ve Federal Rezerv Başkanı Alan Greenspan'ın sorumsuzca borç verme uygulamaları görülmüştür. ABD ve Avrupa ekonomileri finansal krizlerden ciddi şekilde etkilenirken, BRICS ekonomileri bir dereceye kadar etkilenmiştir. BRIC ülkelerinin maliye bakanları ve merkez bankaları, Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın çöküşünden sonra 7 Kasım 2008'de Brezilya'da bir araya gelmişlerdir. BRIC ülkeleri, dünya ekonomisinde yaşanan yapısal değişiklikler ve

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

gelişmekte olan piyasaların artan rolü yansıtmaları için çok taraflı kurumların reformunu istemiştir. Sonuç olarak, Londra'da gerçekleştirilen G20 zirvesinde, BRIC'in Horsham toplantısında gerçekleştirilen zirve toplantısına dâhil edilmeden önce maliye bakanı tarafından bir çok öneri getirilmiştir (Khadkiwala, 2014).BRICS ülkeleri nispeten kısa bir geçmişe sahip olmasına rağmen, üye devletlerin kararlarının uygulanması da BRICS markası için bir bütün olarak uzun vadede olumlu etkileri olduğu savunulabilir (Kock, 2015).

BRICS ülkeleri küresel nüfusun yüzde 43'ünü oluşturmakta ve dünya kara kütesinin yaklaşık yüzde 30'unu kapsamaktadır. Siyasi sistemindeki farklılıklara rağmen, beş ülke, kendi yollarıyla, esasen kapitalist ve çeşitli derecelerde ABD'nin egemen olduğu küresel ekonomiye entegre bir yapıyı benimsemişlerdir. BRICS ülkeleri küresel döviz rezervlerinin yüzde 40'ını elinde bulundurmakta (4,4 trilyon dolar olduğu tahmin ediliyor) ve küresel GSYH'nın yüzde 21'ini oluşturmaktadır ve bu da son 15 yılda üç kat artmıştır (Thussu, 2015). BRICS ülkelerini önemli yapan dünya nüfusunun yüzde 40'ından

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

fazlasını ve bu ülkelerin dünya GSYH'sının yüzde 20'sinden fazlasını oluşturmuştur. 1990 yılında dünya GSYH'sinin yüzde 10'undan daha az bir paya sahip olan BRICS ülkeleri günümüzde % 25'in üzerinde bir paya sahip olmuştur. Bu durum ise, BRICS ülkelerinin dünyadaki GSYH içindeki payı açısından % 150 oranında büyüdüğünü göstermektedir (Sing and Dube, 2014).

BRICS ülkeleri, bölgesel ve uluslararası düzeyde gelişmekte olan ekonomilere ve politik güçlere liderlik etmektedir. BRICS ülkelerinde yaşanan yüksek büyüme oranları, ekonomik potansiyelin ve demografik gelişimin sağlanması ile birlikte artan ilgi düzeyleri de G7'ye dâhil edileceğinin göstergesi olmuştur. Coğrafi ve demografik boyutlarından dolayı BRICS ekonomileri özellikle düşük gelirli ülkelerde küresel gelişmeyi ciddi şekilde etkilemektedir. Ticaret ve yatırımda istikrarın teşvik edilmesini sağlamak ve mevcut finansal krizde küresel durgunluğun azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca BRICS ülkelerinin 2009'da yaşanan düşük büyüme, aynı dönemde düşük gelirli ülkelerin dış ticaret

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

performansında önemli bir gerilemeye neden olmuştur (Mrorazan et all, 2012).

BRICS ülkelerin makroekonomik değişimi aşağıdaki şekilde incelenebilir (Hult, 2009):

***Brezilya:** 1994 yılında Brezilya'nın durgunluktan çıkmasıyla birlikte gerçekleşen büyüme diğer BRICS ülkeleriyle karşılaştırıldığında yıllık bazda % 3 oranında yavaşlamıştır. İçerde ve dışarıda yaşanan kısıtlamalar gelirden gerçekleşen büyümenin hızlanmasını engellemiştir. Mevcut nüfus artış oranları ise ABD'deki artış oranlarına benzemekle birlikte bebek ölüm oranları da son on yılda artış göstermiştir.

***Rusya:** 1998 yılında yaşanan ekonomik krizin öncesinde ve sonrasında gerçekleşen durgunluktan sonra, Rusya güçlü bir büyüme yaşamıştır. Rusya'nın para birimi olan ruble ve yüksek petrol fiyatları Rus ekonomisinin büyümesine yardımcı olmuştur. Diğer taraftan, Rusya, doğurganlık oranlarında azalış yaşarken, yılda yaklaşık% 0,5'lik bir düşüş gerçekleşmiştir. Nüfusta meydana gelen düşüş, hem işgücüne hem de ülkenin üretken kapasitesine etki etmiştir ve etmektedir.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

***Hindistan:** Artan hizmet ihracatı ve yabancı yatırımlar, Hindistan'ın ekonomisinde yaşanan büyümenin temel araçları olmaktadır. Ekonominin bu kadar güçlü olmasının nedeni, eğitim ve okuryazarlığa önem verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu faktörler artan GSYH büyümesini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Ülke nüfusu yılda yaklaşık %1,6 büyümektedir. Fakat söz konusu nüfus artışı gelecekte bir sorun oluşturabilir.

***Çin:** Mali ve kurumsal sektörlerdeki kapsamlı reformlar, Çin'in ekonomik büyüme oranlarını kolaylaştırmıştır. Ayrıca, sanayi ihracatına ve parasal şeffaflığa yönelik bir odaklanma, yabancı yatırımların artmasına yol açmış ve Çin'in ekonomik genişlemesinin itici gücü olmuştur. Çin nüfusu 1,3 milyarı aşmıştır ve bu onu dünyanın en kalabalık ülkesi haline getirmiştir. Fakat Çin'in uyguladığı tek çocuk politikasından dolayı büyüme oranları düşmektedir.

***Güney Afrika:** Güney Afrika ekonomisinin 1970'lerden bu yana geçirdiği değişim dikkate alındığında, halkın karşılaştığı en önemli sorunlardan birinin işsizlik sorunu olduğu görülmektedir. 1960'larda birincil sektörler olan tarım, hayvancılık, ormancılık,

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

balıkçılık ve madencilik sektörü ülkenin GSYH'sinin yaklaşık %25'ini teşkil ederken, bugün itibariyle birincil sektörlerin GSYH'ye %10 civarında katkısının da olduğu bilinmektedir(Ağır ve Yıldırım, 2015: 44-45).

Tablo 2:BRIC Ülkelerinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Ülke	Önemli GÜCÜ	Önemli Zayıflıkları
Brezilya	Brezilya, çeşitli doğal kaynaklara ve pozitif işgücü maliyetlerine sahip olan bir ekonomiye sahiptir.	Sosyal altyapı olarak eksiktir (örneğin, enerji, demiryolu, karayolu ve limanlara yapılan yatırımlar). Aynı zamanda kamu borçları yüksek kalmıştır ve yüksek iç faiz oranlarına maruz kalmıştır.
Rusya	Rusya, zengin doğal kaynaklara, vasıflı bir işgücü ile bölgesel ve enerji konumunu güçlendiren göreceli bir politik istikrara sahiptir.	Yatırım oranı, gelişmekte olan ülkeler arasında en düşük düzeye sahip olan ülkeler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, sermaye payında ypranma ile ilgili baskılardan dolayı sanayi sektörüne rekabet gücü getirmemiştir.
Hindistan	Hindistan'daki özel şirketler, çeşitli ekonomik sektörlerdeki (örneğin, dış kaynak kullanımı, eczacılık ürünleri, tekstil ürünleri) avantajlardan yararlanan, ülkeler arasında yer almaktadır.	Bazı reel gelişmelere rağmen, kamu sektöründeki mali durumdan dolayı Hindistan'ın temel zayıflığı olmaya devam etmektedir. Borç hizmeti, mali gelirlerin kalkınma harcamalarını zarara sürüklemektedir.
Çin	Endüstriyel rekabet gücü Çin'in diğer ülkelerle olan ticaretinden yararlanmışır. Aynı zamanda ülke açısından güçlü bir yabancı finansal yatırım gerçekleştirilmektedir.	Çin'de çok farklı alanlarda çok sayıda zayıf nokta var (örneğin, çevresel konular sürdürülebilir büyümenin önündeki engellerdir; artan eşitsizlik, artan sosyal gerilimlere yol açmaktadır. Kapasite fazlası, çeşitli endüstriyel ve ticari sektörleri tehdit etmektedir).
Güney Afrika	Ekonomik güç ve gelişmişlik düzeyi bakımından Afrika kıtasının en büyük ekonomisi olan Güney Afrika'da büyük ölçüde sanayi ve madencilğe dayanan piyasa ekonomisi yürürlüktedir (Ağır ve Yıldırım, 2015: 44-45).	Güney Afrika dünyada gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu ülke konumundadır ve halkın karşılaştığı en önemli sorunlardan birinin işsizlik sorunu olduğu görülmektedir(Ağır ve Yıldırım, 2015: 44-45).

Kaynak: Hult, T. (2009). The BRIC Countries. Global Edge Business Review, V:3, No:4, (Online), <https://globalede.msu.edu/content/gbr/gbr3-4.pdf>, Date of Access: 23.05.2018.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Her ne kadar BRICS ülkeleri bu şekilde bir araya getirilmiş olsa da farklı yönleri de bulunmaktadır. Ortak noktaları, ağırlıklı olarak büyük bir nüfus ve ekonomik büyümeyi sürdürmek için gereken kaynak ve istikrara sahip olmalarıdır. Bu büyüme ve güç potansiyelinin yanında birkaç benzerlik olmasına rağmen coğrafya, politik iklim, tarih ve sanayi açısından ülkeden ülkeye farklılık da göstermektedir. BRICS ülkelerin her biri ekonomisini farklı sektörlere dayandırmaktadır. Brezilya rekabetçi tarım sektörü, Rusya büyük petrol ve doğal gaz kaynakları, Hindistan bilişim sektöründeki yetkinliği ve rekabet gücü ile tanınmaktadır. Çin, ekonomisinin çoğunu üretime dayandırmaktadır. Güney Afrika ise sanayi ve madencilğe dayalı bir ekonomi yürütmektedir. (Wilson and Stupnysta, 2007:131).

Tablo 3:BRICS Ülkelerinin Zirveleri

BRICS zirveleri			
Kapsadığı alan: Küresel İstikrar, Güvenlik ve Refah için BRICS Ortaklığı			
Zirve	Katılımcılar	Tarih	Yer
1.	BRIC	16 Haziran 2009	Yekaterinburg, Russia
2.	BRIC	16 Nisan 2010	Brasilia, Brazil
3.	BRIC	14 Nisan 2011	Sanya, Çin
4.	BRIC	29 Mart 2012	New Delhi, Hindistan

Kaynak: Singh, S. P. And Dube, M. (2014). BRICS and The World Order: A Beginner's Guide. (online). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2443652, Date of Access: 22.05.2018.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 3'te BRICS ülkelerinin küresel istikrar, güvenlik ve refah açısından ortaklığını göstermektedir. Dışişleri bakanları tarafından yapılan üçüncü toplantıda, dört ülke arasındaki işbirliğini çeşitli cephelerde arttırılmasına karar verilmiştir. Amaç hukukun üstünlüğünün sağlanması ve çok taraflı diplomasi üzerine kurulan daha demokratik bir uluslararası sistemin inşa edilmesi olmuştur. BRIC ülkeleri aynı zamanda uluslararası güvenliği ve istikrarı güçlendirmek için birlikte ve diğer ülkelerle birlikte çalışma kararı da almıştır. BRIC ülkelerinin liderleri 16 Haziran 2009'da, Rusya Yekaterinburg'da yapılan ilk zirveye katıldıklarında, uluslararası hukukun üstünlüğü, eşitlik, karşılıklı saygı, işbirliği ve tüm devletlerin ortak eylemi ile daha demokratik olma konusunda çağrıda bulunmuşlardır. O zamandan beri BRIC ülkelerinin her birinde yıllık olarak zirveler gerçekleştirilmiş sonuncusu da Hindistan'da yapılmıştır. Güney Afrika'nın da gruba dâhil edilmesi ile birlikte 2010 yılında BRICS olarak kısaltma gerçekleştirilmiştir ve o zamandan bu yana, yeni kısaltma Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

kollektif ekonomik gücü simgelemiştir (Sing and Dube, 2014).

4.BRICS Ülkelerinde Orta Gelir Tuzağı

Son on yılda “orta gelir tuzağı” terimi, ortak kabul görmüş bir terim olarak bilimsel ve bilimsel olmayan literatürde çok dikkat çekmiştir. Söz konusu terim, genellikle hızlı büyüme yaşayan, orta gelirli ülke statüsüne ulaşmayı sağlayan, nihayetinde gelişmiş ülkelere yetişemeyen ve yüksek gelir statüsüne erişemeyen ülkeler anlamına gelmektedir. Kavramsal olarak, orta gelir tuzağı terimi nispeten yeni bir olgudur. Bu kavram ilk olarak 2007 yılında “Bir Doğu Asya Rönesansı: Gill ve Kharas'ın Ekonomik Büyüme için Fikirleri” başlıklı Dünya Bankası raporunda kullanılmıştır. Birkaç yıl sonra ise Kharas ve Kohli (2011), orta gelir tuzağını gündeme getirerek “Orta Gelir Tuzağı Nedir?, Ülkeler Neden Düşüyor ve Nasıl Önlenebilir?” gibi sorularla bu kavrama katkı sağlamışlardır. O zamandan beri, birçok yazar bu konuları tartışmıştır. Orta gelir tuzağı kavramının olumsuz refah etkileri açısından önemi, kavramın tanımı

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

yapıldıktan hemen sonra ortaya çıkmıştır. Orta gelir tuzağı, göreceli olarak sürekli bir büyüme yavaşlaması ile ilişkilidir. Bir orta gelir tuzağının en az 50 yıl boyunca devam ettiği bazı tanımlarda belirtilmiştir. Ayrıca, bir orta gelir tuzağının (gelir kayıpları açısından) doğrudan etkileri genel olarak dolaylı etkilerle yani sosyal çatışmalar şeklinde olması gerektiği belirtilmiştir. Bu etkiler, kişi başına düşen yaklaşık otuz yıllık büyümenin ardından, Brezilya'nın kişi başına düşen gelirinin 1980'den beri neredeyse değişmeden kalması ile açıklanmaktadır. Ayrıca bu durum 2011'de ABD'de kişi başına düşen gelirin% 21,8'ini oluşturması ile açıklanabilir (Glawe and Wagner, 2016: 2).

Orta gelir tuzağı, orta gelirli ülkelerde yaşayan dünya nüfusunun% 70'inin çoğu için gelirlerde yaşanan durgunluk anlamına gelmektedir. Bir büyüme durgunluğunun büyük beşeri ve küresel sonuçları olacaktır. Başarılı bir orta gelir büyümesi politika çerçevelerini geliştirecek çalışmalar açısından yol göstericiler olacaktır. Örneğin, orta gelir tuzağı kavramı, Çin Halk Cumhuriyeti ve Malezya'da ekonomik büyüme açısından politika önerileri olarak kullanılmaktadır

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

(Bulman, Eden and Nguyen, 2017:2). Büyüme yavaşlamaları; standart büyüme modelleri, yakınsama ya da daha düşük gelir düzeylerinden daha yüksek gelirlere doğru daha hızlı bir büyüme hızını öngördüğü için, ekonomik büyüme teorisinin bir parçasını oluşturmaktadır (Hartwell and Fellow, 2013:11).

Her ne kadar BRICS fikri Rusya'da ortaya çıkmış olsa da, bu fikrin arkasında Çin ve 2015 yılından bu yana faaliyet gösteren BRICS Bank adlı şirket yer almaktadır. Çin'in barışçıl yükselişi küresel yönetim ve ekonomi açısından büyük etkilere yol açmıştır. 2006 yılından bu yana en büyük döviz rezervlerine sahip olan Çin'in belirtilen yılda 3,3 trilyon dolara sahip olduğu belirlenmiştir. Satın alma gücü paritesine (PPP) göre, Çin'in gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH) değeri 2014'te ABD'yi geçmiş ve IMF'ye göre dünyanın en büyük ekonomisi olmuştur (Thussu, 2015).

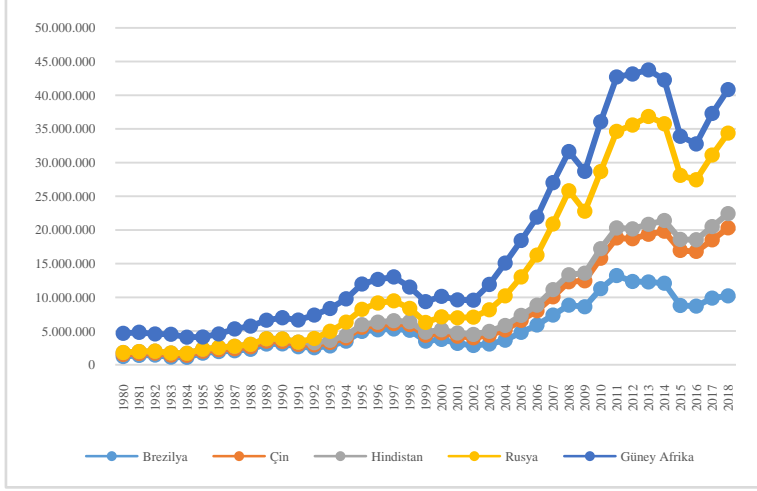
Gelişmiş piyasa ekonomilerindeki yaşam standartlarında süre gelen daralma, sürdürülebilir yüksek büyümeyi gerekli kılmaktadır. BRICS ülkelerinde (Brezilya hariç) nispeten yüksek olan büyüme oranının (2003 yılında yüzde 4,6 olarak) devamlılık

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

göstermesi son derece olumlu bir büyüme senaryosu oluşturmaktadır. Dolayısıyla kişi başına düşen GSYH satın almada önemli bir artış sağlamaktadır. Örneğin, düşük bir başlangıç noktasından bakıldığında Çin'deki yıllık% 5'lik artışla ABD'yi 41 yıl sonra yakalayacağı söylenebilir. Daha iyimser bir büyüme senaryosundan bakıldığında, yıllık yüzde 3'lük büyüme ile Çin'in ABD'nin refah düzeyine ulaşması için birkaç neslin geçmesi gerekecektir. Brezilya ve Rusya için bu durum yaklaşık 50 yıl, Hindistan için ise 80 yıldan daha fazla süreceği açıktır. Euro bölgesi açısından daha düşük bir büyümenin tahmin edilmesi ve düşük başlangıç noktası olmasından dolayı, BRICS ülkeleri euro bölgesinden daha da hızlı gelişecektir. Örneğin, yüzde 5'lik büyüme artışı göz önüne alındığında, Çin, 34 yıl içinde Euro bölgesinde kişi başına düşen GSYH'yi aşacaktır (Jensen and Larsen, 2004:42).

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Şekil 4: 1980-2018 Yılları Arasında BRICS Ülkelerinin Kişi Başına GSYH Değerleri (ABD Doları)

Kaynak: IMF.(2018).(Çevrimiçi), <http://www.imf.org/external>, Erişim Tarihi: 20.06.2018 (2018 tahmindir).

Şekil 4’te 1980-2018 yılları arasında BRICS ülkelerin kişi başına GSYH’sı gösterilmektedir. Buna göre 1980 yılında Brezilya’da GSYH değeri 1.229.447 ABD doları, Çin’de 309.354 ABD doları, Hindistan’da 276.350 ve Güney Afrika’da 2.853.526 ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 1992-2000 dönemleri arasında artış yaşanmış ve 2001 kriziyle birlikte düşüşe geçmiştir. BRICS ülkeleri arasında hem doğal kaynaklarının zenginliği, hem de piyasa ekonomisine geçişten sonraki

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

yapısal dönüşüm açısından Rusya'yı ön plana çıkartmaktadır.2015 yılında kişi başına GSYH değerlerinde düşüş yaşanmakla birlikte 2016 yılında ciddi artışlar gözlenmektedir.2018 yılında ise Brezilya'da 10.224.028 ABD doları, Çin'de 10.087.827 ABD doları, Hindistan'da 2.134.752ABD doları, Rusya'da 11.946.653 ABD doları ve son olarak Güney Afrika'da 6.459.171 ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

BRICS, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra IMF ile Dünya Bankası ekseninde küresel finans düzenine karşı söz hakkı kazanmak için kurulmakla birlikte dünya ekonomisinin yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. Söz konusu bu ülkeler, dünya nüfusunun önemli bir bölümünü temsil etmektedir. Aynı zamanda bu uluslararası grubun üye devletleri dünyadaki maden rezervinin % 60'ına sahip ve dünyanın erzak deposu konumunda yer almaktadır. Dünyada ekilebilir toprakların %32'sine sahip olan BRICS ülkeleri, tahıl ürünlerinin %40'ını üretmektedir. BRICS ülkeleri dünya gayrisafi yurtiçi hasılasının %21,1'ini (15,8 trilyon dolar) üretmektedirler. Son on yılda bu ülkelerin Gayrisafi Yurtiçi Hasılası dört kattan fazla artarken, gelişmiş

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

ülkelerde ise yalnız %60 oranında artış olmuştur. BRICS grubu üyesi ülkelerde dünya nüfusunun % 40'ı yani 2,9 milyar kişi yaşamaktadır. BRICS ülkeleri dünya toplam üretiminin önemli bir bölümünü gerçekleştirdikleri gibi aynı zamanda dünyadaki en önemli pazarını da oluşturmaktadırlar. Üye ülkeler arasındaki ticaret, son beş yılda yaklaşık iki kat artarak 2013'te 300 milyar doları aşmıştır (Şerbetçi ve Yardımcıoğlu: 110).

Tablo 4: BRICS Ülkelerinin Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Değerleri (ABD doları)

	Brezilya	Hindistan	Rusya	Çin	Güney Afrika
1980	1939,790876	-----	263,8407198	194,8047	2788,399
1985	1643,196503	-----	293,4886471	294,4588	2051,828
1990	3093,037479	3485,112306	363,9640873	317,8847	3076,455
1995	4740,119813	2665,739722	370,1013553	609,6567	3693,682
2000	3739,116139	1771,586602	438,8646304	959,3725	2982,000
2005	4770,183845	5323,473877	707,008019	1753,418	5277,925
2010	11224,15408	10674,98771	1345,770153	4560,513	7275,382
2015	8750,222996	9346,61636	1606,038285	8069,213	5746,681
2016	8639,365743	8759,036118	1717,473878	8117,267	5280,018
2017	9821,407686	10743,09659	1939,612984	8826,994	6160,735

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 4’te BRICS ülkelerinin kişi başına GSYH değerleri ABD doları cinsinden beşer yıllık arayla gösterilmiştir. Buna göre tabloyu incelediğimizde Çin ve Hindistan’ın kişi başına düşen gelirden hızlı bir artış yaşandığı gözlenmektedir. Çin’de yaşanan bu hızlı büyüme düşük-gelirli bir ülkeden orta-gelirli bir ülke konumuna gelmesini sağlamıştır. Çin’i orta-gelirli bir ülke konumundan yüksek-gelirli bir ülke konumuna gelmesini sağlayacak olan şey ise “Made in China 2025” stratejisidir. Rusya’yı incelediğimizde ise kişi başına GSYH değerlerinde hızlı bir artış yaşandığı gözlenmekle birlikte 2010 yılından itibaren orta gelir tuzağına yakalandığını söylemek mümkündür. Brezilya’da ise kişi başına GSYH artış hızı yavaş olmakla birlikte orta gelir tuzağına yakalanan ülkeler arasında yer almaktadır. Tuzaktan kurtulabilmesi için bazı yeni atılımlar yapması gerekmektedir. Son olarak Güney Afrika’ya baktığımızda ise, orta gelir tuzağına yakalanan ülkeler arasında yer aldığını söylemek mümkündür.

Orta gelir tuzağının ölçülmesinde en çok kullanılan matematiksel ölçümlerden biri, ABD GSYH’nin %20’lik diliminin baz alınmasıdır. Yapılan

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

çalışmalar sonucunda ABD GSYH'nin %20'lik diliminin içinde yer alıyor ise orta gelir tuzağında olduğu kabul edilir. Fakat %20-21'lik dilimde yer alıyorsa orta gelir tuzağına yakalanma riskinde olduğu sonucuna ulaşılır. Bu gelir aralığının belirlenmesinde uygulanan formül (Ülke KBGSYH/ABD KBGSYH x 100 %) şeklindedir (Caşkurlu, 2014:74,75).

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 5: Orta Gelir Tuzağının Brezilya Üzerinde Matematiksel Olarak Hesaplanması (Cari ABD \$)

Yıl	Brezilya KBDGSYH (\$)	ABD KBDGSYH (\$)	(Brezilya \ABD)x100
1980	1939,790876	12597,66751	15,398016140
1981	2124,962989	13993,16674	15,185719057
1982	2218,890515	14438,97628	15,367367278
1983	1565,297832	15561,4264	10,058832605
1984	1573,967139	17134,28602	9,186067851
1985	1643,196503	18269,42217	8,994244523
1986	1936,016335	19115,05291	10,128229017
1987	2081,665262	20100,85889	10,356101066
1988	2294,401695	21483,23306	10,679964641
1989	2901,285449	22922,43709	12,656967660
1990	3093,037479	23954,47935	12,912146546
1991	3966,795488	24405,16481	16,253918048
1992	2591,797116	25492,95165	10,166720401
1993	2786,171356	26464,85251	10,527817431
1994	3494,640541	27776,63553	12,581223301
1995	4740,119813	28782,17502	16,468942358
1996	5156,809075	30068,23092	17,150357429
1997	5271,412222	31572,69023	16,696113585
1998	5075,631211	32949,19776	15,404415147
1999	3469,502237	34620,9289	10,021401352
2000	3739,116139	36449,85512	10,258246917
2001	3146,948904	37273,6181	8,442831857
2002	2819,64812	38166,03784	7,387846053
2003	3059,586507	39677,19835	7,711195937
2004	3623,049912	41921,80976	8,642398629
2005	4770,183845	44307,92058	10,765984461
2006	5860,145829	46437,06712	12,619543380
2007	7313,557773	48061,53766	15,217069884
2008	8787,610658	48401,42734	18,155684947
2009	8553,381368	47001,55535	18,198081541
2010	11224,15408	48375,40695	23,202190517
2011	13167,47289	49793,71352	26,444046767
2012	12291,46685	51450,95911	23,889674874
2013	12216,90446	52782,08651	23,145929372
2014	12026,61939	54696,72617	21,987823100
2015	8750,222996	56443,81724	15,502535838
2016	8639,365743	57588,53807	15,001884113
2017	9821,407686	59531,66196	16,497788508

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 5'te Orta Gelir Tuzağının matematiksel olarak Brezilya üzerinde hesaplanması gösterilmektedir. Yapılmış olan matematiksel hesaplama göre, Brezilya 2010-2014 yılları dışında %20 seviyesinin üzerine çıkmayı başaramamıştır. 2002 yılında %7,38 seviyesiyle dip noktasına ulaşmış ve 2011 yılında da %26,44'lük bir oranla tavan noktasına ulaşmıştır. Yapılan bu hesaplama göre Brezilya, 2010 yılında orta gelir tuzağından çıkmaya oldukça yaklaşmışken yeniden geriye düşmüş ve tuzakta kalmıştır.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 6: Orta Gelir Tuzağının Rusya Üzerinde Matematiksel Olarak Hesaplanması (Cari ABD \$)

Yıl	Rusya KBDGSYH (\$)	ABD KBDGSYH (\$)	(Rusya \ABD)x100
1989	3428,762153	22922,43709	14,95810476
1990	3485,112306	23954,47935	14,54889607
1991	3485,056	24405,16481	14,27999371
1992	3095,659779	25492,95165	12,14319872
1993	2929,462119	26464,85251	11,06925541
1994	2663,394599	27776,63553	9,58861485
1995	2665,739722	28782,17502	9,261773025
1996	2643,897696	30068,23092	8,792993853
1997	2737,556662	31572,69023	8,670647456
1998	1834,846937	32949,19776	5,568715058
1999	1330,751464	34620,9289	3,843777467
2000	1771,586602	36449,85512	4,860339215
2001	2100,362386	37273,6181	5,634983918
2002	2375,059044	38166,03784	6,222964652
2003	2975,132778	39677,19835	7,498343891
2004	4102,372294	41921,80976	9,785770979
2005	5323,473877	44307,92058	12,01472289
2006	6920,194398	46437,06712	14,9023072
2007	9101,253085	48061,53766	18,93666646
2008	11635,26037	48401,42734	24,03908523
2009	8562,809598	47001,55535	18,21814094
2010	10674,98771	48375,40695	22,06697242
2011	14351,21205	49793,71352	28,82133313
2012	15434,57478	51450,95911	29,9986143
2013	16007,08999	52782,08651	30,3267473
2014	14125,90873	54696,72617	25,82587609
2015	9346,61636	56443,81724	16,55915
2016	8759,036118	57588,53807	15,20968653
2017	10743,09659	59531,66196	18,04602162

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 6’da 1989-1999 dönemlerini incelediğimizde Rusya kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranlarının ABD kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranlarına bölünmesiyle elde edilen sonuçların 1999 yılına kadar düşüş eğiliminde olduğunu gözlemlemekteyiz. Bu düşüşün nedeni ise Rusya’da uygulanan liberal politikaların benimsenmesinde yaşanan sıkıntılardan kaynaklandığı söylenebilir. 1998 yılında Rusya’da yaşanan krizden dolayı bir sonraki yıl gerçekleşen kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranında ciddi bir düşüş gerçekleşmiştir. 2008 yılında yaşanan krizinin sonuçlarının 2009 yılına yansımalarına dek kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranlarında artış yaşanmıştır. Özellikle 2013 yılında Rusya kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla ile ABD kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranı sonucu %30,326 seviyesine ulaşmayı başarmıştır. 2008 yılına kadar Rusya’nın orta gelir tuzağında olduğunu söylemek mümkündür. Fakat 2008 yılından 2014 yılına kadar %20 seviyelerinin üzerine çıkan oranlarda gösterdiği üzere Rusya, orta gelir tuzağından kurtulmuştur. Fakat 2015 yılından sonra tekrar orta gelir tuzağına düşmüştür.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 7:Orta Gelir Tuzağının Hindistan Üzerinde Matematiksel Olarak Hesaplanması (Cari ABD \$)

Yıl	Hindistan KBDGSYH (\$)	ABD KBDGSYH (\$)	(Hindistan\ABD)x100
1980	263,8407198	12597,66751	2,094361671
1981	267,7110103	13993,16674	1,913155293
1982	271,3335961	14438,97628	1,879174749
1983	288,3071697	15561,4264	1,852704003
1984	273,9018266	17134,28602	1,598559907
1985	293,4886471	18269,42217	1,606447344
1986	307,395346	19115,05291	1,608132332
1987	337,0639962	20100,85889	1,67686365
1988	350,6727391	21483,23306	1,632308964
1989	342,7238981	22922,43709	1,495145986
1990	363,9640873	23954,47935	1,519398865
1991	300,0966366	24405,16481	1,229643966
1992	313,8601101	25492,95165	1,231164262
1993	298,2176638	26464,85251	1,126844231
1994	342,7175187	27776,63553	1,233833804
1995	370,1013553	28782,17502	1,285870005
1996	396,0146123	30068,23092	1,317053249
1997	411,3877208	31572,69023	1,30298596
1998	409,1943859	32949,19776	1,241894837
1999	437,5861178	34620,9289	1,263935231
2000	438,8646304	36449,85512	1,204022976
2001	447,0138966	37273,6181	1,199276913
2002	466,2008042	38166,03784	1,221506949
2003	541,1352279	39677,19835	1,36384435
2004	621,3183767	41921,80976	1,482088632
2005	707,008019	44307,92058	1,5956696
2006	792,0259698	46437,06712	1,705589993
2007	1018,166373	48061,53766	2,118464
2008	991,4846304	48401,42734	2,048461553
2009	1090,317765	47001,55535	2,319748265
2010	1345,770153	48375,40695	2,781930403
2011	1461,671957	49793,71352	2,935454807
2012	1446,98541	51450,95911	2,812358476
2013	1452,195373	52782,08651	2,751303462
2014	1576,004018	54696,72617	2,881349815
2015	1606,038285	56443,81724	2,845375036
2016	1717,473878	57588,53807	2,98231894
2017	1939,612984	59531,66196	3,258119999

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 7'yi incelediğimizde Hindistan'ın kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranları bazı yıllar hariç genel itibariyle artmıştır. Ancak ABD'nin kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla artış oranlarına kıyasla düşük düzeylerde artış sağlayabildiği için 2017 yılı hariç, hesaplamada %3 düzeyine dahi çıkamadığı görülmektedir. 1980 yılı itibariyle Hindistan kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla ile ABD kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla oranlarının bölümünden elde edilen sonuçlara göre %20 düzeylerine gelinememiştir. Bu nedenle Hindistan'ı orta gelir tuzağına yakalanan ülkeler arasında göstermek mümkündür.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 8: Orta Gelir Tuzağının Çin Üzerinde Matematiksel Olarak Hesaplanması (Cari ABD \$)

Yıl	Çin KBDGSYH (\$)	ABD KBDGSYH (\$)	(Çin \ABD)x100
1980	194,8047222	12597,66751	1,546355482
1981	197,0714745	13993,16674	1,408340786
1982	203,3349195	14438,97628	1,408236399
1983	225,4319289	15561,4264	1,448658517
1984	250,713969	17134,28602	1,463229742
1985	294,4588485	18269,42217	1,611757864
1986	281,9281209	19115,05291	1,474901075
1987	251,811957	20100,85889	1,252742275
1988	283,5376952	21483,23306	1,319809241
1989	310,8819124	22922,43709	1,356234118
1990	317,884673	23954,47935	1,327036452
1991	333,1421454	24405,16481	1,365047718
1992	366,4606923	25492,95165	1,437498087
1993	377,3898395	26464,85251	1,42600394
1994	473,4922787	27776,63553	1,7046423
1995	609,6566792	28782,17502	2,118174456
1996	709,4137551	30068,23092	2,359346504
1997	781,7441643	31572,69023	2,476013791
1998	828,5804793	32949,19776	2,514721254
1999	873,2870617	34620,9289	2,522452577
2000	959,3724836	36449,85512	2,632033737
2001	1053,108243	37273,6181	2,825344833
2002	1148,50829	38166,03784	3,009241607
2003	1288,643252	39677,19835	3,247818156
2004	1508,668098	41921,80976	3,598766624
2005	1753,417829	44307,92058	3,95734624
2006	2099,229435	46437,06712	4,520590048
2007	2695,365917	48061,53766	5,608155811
2008	3471,248054	48401,42734	7,171788613
2009	3838,433972	47001,55535	8,166610537
2010	4560,512586	48375,40695	9,427336893
2011	5633,795717	49793,71352	11,31427106
2012	6337,883323	51450,95911	12,31829966
2013	7077,770765	52782,08651	13,4094183
2014	7683,502613	54696,72617	14,04746344
2015	8069,213024	56443,81724	14,2960087
2016	8117,267465	57588,53807	14,09528308
2017	8826,994096	59531,66196	14,82739404

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 8’de ise, 1993 yılından sonra yapılan matematiksel hesaplamaya göre Çin’in oranlarında sürekli bir artışın olduğunu fakat bunun yeterli olmadığını görmekteyiz. Oranların %20 seviyesinin altında olmasından dolayı Çin’in orta gelir tuzağına yakalandığını söylemek mümkündür. Milli hasıladaki artışlara rağmen kişi başına gelirin düşük olmasının nedenleri arasında; ülke nüfusunun kalabalık olması ve elde edilen gelirin halka yansıtılamaması gösterilebilir. Teknolojik evrelere daha kalıtsal reformlar yapılarak ve dünya ticaretine daha yüksek düzeylerde katkıda bulunularak elde edilen hâsıla kişilere yansıtılırsa orta gelir düzeyinden çıkması olası olmaktadır.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Tablo 9: Orta Gelir Tuzağının Güney Afrika Üzerinde Matematiksel Olarak Hesaplanması (Cari ABD \$)

Yıl	Güney Afrika KBDGSYH (\$)	ABD KBDGSYH (\$)	(Güney Afrika [ABD])x100
1980	2788,399353	12597,66751	22,13425105
1981	2935,500339	13993,16674	20,97809876
1982	2639,521812	14438,97628	18,28053292
1983	2762,51982	15561,4264	17,75235605
1984	2667,604966	17134,28602	15,5688131
1985	2051,827688	18269,42217	11,23093916
1986	2380,600943	19115,05291	12,45406411
1987	3048,941666	20100,85889	15,16821586
1988	3289,678729	21483,23306	15,31277308
1989	3508,42616	22922,43709	15,30564201
1990	3076,455387	23954,47935	12,8429232
1991	3224,514803	24405,16481	13,21242789
1992	3418,304428	25492,95165	13,40882168
1993	3332,735052	26464,85251	12,59306112
1994	3390,494331	27776,63553	12,20628152
1995	3693,681705	28782,17502	12,83322648
1996	3440,864223	30068,23092	11,44352068
1997	3495,111222	31572,69023	11,07004565
1998	3104,97641	32949,19776	9,423526582
1999	3032,305397	34620,9289	8,758590521
2000	2982,000426	36449,85512	8,181103646
2001	2621,554437	37273,6181	7,033270637
2002	2461,355087	38166,03784	6,449071546
2003	3678,102817	39677,19835	9,270066864
2004	4745,071685	41921,80976	11,31886174
2005	5277,925459	44307,92058	11,91192317
2006	5506,196503	46437,06712	11,85733046
2007	5994,195403	48061,53766	12,47191766
2008	5695,05786	48401,42734	11,76630148
2009	5831,115574	47001,55535	12,40621833
2010	7275,382112	48375,40695	15,03942307
2011	7976,466077	49793,71352	16,01902231
2012	7478,227665	51450,95911	14,53467106
2013	6822,52476	52782,08651	12,92583376
2014	6433,944544	54696,72617	11,76294268
2015	5746,681127	56443,81724	10,18124111
2016	5280,017633	57588,53807	9,16852174
2017	6160,734569	59531,66196	10,34866887

Kaynak: World Bank.(2018). (Online) <http://databank.worldbank.org/data>, access of data: 04.07.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Son olarak tablo 9'u incelediğimizde Güney Afrika'nın matematiksel olarak hesaplanmasında 1980-1981 yılında %20 düzeylerinde seyrettiğini görmekteyiz. Fakat 1981 yılından sonra oranlamada sürekli bir düşüş görülmesine rağmen artışların da yaşandığı gözlenmektedir. Güney Afrika'nın 2001 krizinden sonra ki dönemde dip noktaya ulaştığı ve % 6,449 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek düzeyi ise 1980 yılında %22,134 olarak gerçekleştirmiştir. Güney Afrika'nın 1981 yılından sonra orta gelir tuzağına yakalandığını ve bu tuzaktan 2017 yılına kadar çıkamadığını söylemek mümkündür. 2010 yılında Güney Afrika'nın BRIC ülkelerine katılmasıyla birlikte %15,039 düzeyine yükselmiş fakat bu artış bir yıl sürerek tekrar düşüşe geçmiştir.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

SONUÇ:

Başlangıcı 1980’li yıllara dayanan küreselleşme süreci, zamanla derinlik kazanmış ve çok boyutlu hale gelmiştir. Aynı zamanda ülkelere büyüme ve gelişme yönünden avantajlar sağlamasına rağmen bazı sorunlara da yol açmıştır. Ülkeler arasındaki rekabet, küreselleşme ile birlikte pozitif yönde ilerlerken bir yandan da sürdürülebilir ve yeterli büyüme hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerin son zamanlarda yaşanan güçlü büyüme performansları ile beraber kişi başına düşen milli gelirleri gelişmiş ülkelerin seviyelerine ulaşmıştır. Bazı gelişmekte olan ülkeler ise yıllık büyüme hızının yeterli düzeyde olmaması ve işgücü ile hammadde maliyet avantajlarına dayalı büyüme düzeyleri zamanla karşılaştırmalı üstünlüğünü kaybetmeye başlamışlardır.

Orta gelir tuzağı, yavaş ekonomik büyüme hakkındaki mevcut ve uzun süredir devam eden endişeleri yansıtan büyüme durgunluğunun hikâyesidir. Tarihsel deneyimler ve ampirik sonuçlar orta gelirden daha yüksek gelir düzeyine geçişte zamana ihtiyaç

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

duyulduğunu ve ülkelerin ekonomik büyümelerini sürdürmek için sürekli olarak sağlam ama sürekli gelişen politikaları takip etmeleri gerektirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, orta gelir tuzağını, hızlı gelişen bir büyümeden sonra düşük gelir grubundan orta gelir grubuna ulaşan ülkelerde yaşanan büyüme yavaşlaması sonucu üst gelir grubuna geçememesi olarak tanımlamak mümkündür. Orta gelir tuzağına yakalanan ülkeler, ücretlerin nispeten düşük olduğu düşük-gelirli ülkelere karşı sanayi ürünlerindeki karşılaştırmalı avantajını kaybetmektedirler. Ayrıca söz konusu bu ülkeler yenilik temelli büyüyen ve yüksek katma değerli ürünler üretip ihraç eden yüksek-gelirli ülkeler ile rekabet edemez hale gelmektedirler.

2001 yılında Goldman Sachs'da çalışan Jim O'Neil dünyanın en büyük gelişmekte olan pazarlarını tanımlayabilmek için BRIC terimini kullanan bir makale yayınlamıştır. BRIC ülkeleri dört BRIC ülkesinin her birinin yani Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in ilk harflerinin kısaltmasından oluşmaktadır. 2010 yılına kadar ilk dört ekonomi BRIC adı altında gruplanmaktadır, sonradan ise bu ekonomi gurubuna

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Güney Afrika'nın da dâhil olmasıyla birlikte kısaltma BRICS olarak değiştirilmiştir. Söz konusu bu beş ülkenin ortak özellikleri arasında hızlı büyüyen ekonomiler olması, bölgesel ve küresel ilişkiler açısından önemli etkilere sahip olması ve hepsinin de G20 üyesi olması yer almaktadır.

BRICS gurubuna dâhil olan ülkeler 2000'li yıllarda hızlı ve etkileyici bir performans sergilemişler ve Güney Afrika hariç söz konusu ekonomiler dünya GSYH sıralamasında ilk 10 ekonomi arasında yer almışlardır. Çin'in 2013 yılında 9.2 trilyon dolara ulaşan milli geliriyle birlikte ABD'den sonra gelen en büyük ekonomi arasında yer almıştır. Latin Amerika'nın önde gelen ekonomilerinden biri olan Brezilya 2.2 trilyon doları aşan nominal GSYH değeriyle 2013 yılında dünyanın 7. büyük ekonomisi olmuştur. Rusya 8. ve Hindistan ise 10. büyük ekonomi olmuştur. 2017 yılında ise BRICS ülkelerinin GSYH payları G7 ülkelerini aşmakla birlikte 2018 yılında %33'e ulaşması beklenmektedir.

Sonuç olarak BRICS ülkelerinin orta gelir tuzağından kurtulabilmeleri için öncelikle ülke ekonomilerinin içinde bulunduğu ekonomik sistem kişi

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

başına düşen yıllık gelirin arttırılmasına yönelik reformların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda eğitim sistemleri dünya standartlarına yükseltilmeleri, AR-GE yatırımlarında reforma gitmeleri, işletmelerin vergi yükümlülüklerini makul düzeyde tutulmaları ve ayrıca kayıt dışı ekonomiye karşı yasal ve özendirici tedbirler almaları gerektiği açıktır. Bu tür reformlarla gelişmekte olan ülkeler, üretimde verimliği arttırarak ve kaliteli ürünler üreterek dünya piyasalarına satmasıyla ekonomideki sürdürülebilir büyümeyi sağlayabilirler. Böylece kişi başına gelirin artmasını sağlayacaklar ve orta gelir tuzağında sıkışıp kalmayacaklardır.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

KAYNAKÇA

- Ay, A., Akar, G. & Akar, T. (2016). Middle Income Trap: A Comparison Between BRICS Countries and Turkey, Economic and Environmental Studies. Vol: 16, No: 2, (38\2016), pp: 276-301.
- Ağır, H. & Yıldırım, S. (2015). Türkiye ile BRICS Ekonomilerinin Makroekonomik Performans Karşılaştırması: Betimsel Bir Analiz. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 12 (2). (Çevrimiçi), file:///C:/Users/ozlem.ulger/Downloads/5000148931-5000243492-1-SM.pdf, Erişim Tarihi: 25.06.2018.
- Berg, J. V. D. (2013). Escaping the Middle-Income Trap by Moving Up the Technology Ladder? An Empirical Investigation. Erasmus Universiteit Rotterdam, (Online), https://thesis.eur.nl/pub/14092/Master-Thesis_316327.pdf, Date of Access: 09.05.2018.
- Bulman, D. J., Eden, M. & Nguyen, H. (2017). Transitioning From Low-Income Growth to High-Income Growth: Is There a Middle-Income Trap?, ADBI Working Paper Series, No. 646, Asian Development Bank Institute (ADBI), Tokyo, pp:1-22.

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

- Cai, F. (2012). Is There a “Middle-income Trap”? Theories, Experiences and Relevance to China. *China& World Economy*, Vol. 20, No. 1, pp:49–61.
- Chen, C.&Dai, L. (2015). TheMiddleIncome Trap.Branching Deregulation, and Political Influence. Available at: http://scholar.princeton.edu/sites/default/files/liangdai/files/bank_deregulation_and_political.pdf. Accessed 15 May 2015.
- Caşkurly, E.& Arslan, C. B. (2014). Orta Gelir Tuzağından Çıkışa Odaklanma: Ürün Tuzağı (Ürün Boşluğu) ve Demiryolu Taşımacılık Sektörü. *Maliye Dergisi*, 167:74-75.
- Felipe, J.,Abdon, A. & Kumar, U. (2012). Tracking The Middle-Income Trap: What Is It, Who Is in It, and Why?.Levy Economics Institute of Bard College, Working Paper No: 715, pp: 1-59.
- Fortunato, P. &Razo, C. (2014). Exports ophistication, Growthand The Middle-Income Trap. (Online). <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/inst/documents/publication/wcms315674.pdf>, Date Of Access: 14.05.2018
- Gill, I. S. &Kharas, H. (2015). The Middle-Income Trap Turns Ten. Policy Research Working Paper, World Bank Gorup, Development Economics

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Vice Presidency Development Policy Department,
WPS7403.

- Glawe, L. & Wagner, H. (2016). The Middle-Income Trap- Definitions. Theories and Countries Concerned: a literature Survey. Munich Personal Re PEc Archive, (Online), <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/71196/> Date of Access: 10.05.2018.
- Hartwell, C. & Fellow, S. R. (2013). The Growth Elixir: Escaping The Middle-Income Trap in Emerging Markets. Institute For Emerging Market Studies (IEMS) Moscow of Management Skolovo, Vol:13-08, November, pp:1-28.
- Hult, T. (2009). The BRIC Countries. Global Edge Business Review, V:3, No:4, (Online), <https://globaledge.msu.edu/content/gbr/gbr3-4.pdf>, Date of Access: 23.05.2018.
- Jash, A. (2017). The Emerging Role of BRICS in The Changing World Oder. Indra Stra Global, pp:6-11, DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.5143222>.
- Jensen, T. H. & Larsen, J. A. K. (2004). The BRIC Countries. (online), http://www.nationalbanken.dk/en/publications/Documents/2004/12/2004_MON4_s39_bric.pdf, Date of Access: 23.05.2018

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

- Kharas H. & Kohli, H. (2011). What is The Middle Income Trap, Why do Countries Fall Into It and How Can It Be Avoided? Global Journal of Emerging Market Economies, 3(3) Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, pp: 281-289, (online), <http://eme.sagepub.com>, Date of Access: 07.05.2018.
- Khadkiwala, N. (2014). BRICS: AN Effective Multilateral Forum in a Multipolar International Order. Background Paper, (online), http://www.idsa.in/backgrounders/BRICS_NachiketKhadkiwala_110714#, Date of Access: 05.06.2018
- Kock, P. D. (2015). The Ufa Declaration And Its Implications for The BRICS Brand. Brand South Africa Research Report, pp:1-7.
- Konya S., Karaçor, Z. & Yardimci, P. (2017). The Middle Income Trap: An Assessment In Terms of Turkish Economy. DIEM: Dubrovnik International Economic Meeting, Vol.3 No.1 Listopad, (Online), <https://hrcak.srce.hr/187385>, Date of Access: 14.05.2018.
- Larson, G. M., Loayza, N. V. & Woolcock, M. (2016). The Middle-Income Trap : Myth or Reality?. Research & Policy Briefs; no. 1. Washington, D.C. : World Bank Group, (online), <http://documents.worldbank.org/curated/en/96551>

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

1468194956837/The-middle-income-trap-myth-or-reality, Date of Access: 06.05.2018.

Mrorazan, P. et all. (2012). The Role of BRICS in The Developing World. European Parliament, Directorate- General For External Policies of Union, (online), <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies.do?language=EN>, Date of Access: 16.05.2018.

Öz, E. & Göde, B. (2015). Orta Gelir Tuzağı ve Türkiye'nin Durumu, Maliye Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2.

Pruchnik, K. & Zowczak, J. (2017). Middle-Income Trap: Review Of The Conceptual Framework. Asian Development Bank Institute, ADBI Working Paper 760, pp:1-28

Seyfettinoğlu, Ü. K. & Zambak, M. (2017). Türkiye'de Bölgesel Farklılaşmadan Orta Gelir Tuzağına Çıkarımlar. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (35), ss: 101-127.

Singh, S. P. & Dube, M. (2014). BRICS and The World Order: A Beginner's Guide. (online). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2443652, Date of Access: 22.05.2018.

Stefansson, O. I. N. (2010). The BRICs and International Relations: An Assessment Of The Potential

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

Leaders in A Global Future, Oddur Ingi Nyborg Stefánsson, Haskoli Island, (online),
https://skemman.is/bitstream/1946/4715/1/BAlok_a.pdf, Date of Access: 18.05.2018.

Şerbetçi, A. & Yardımcıoğlu, M. (2017). Yükselen Piyasa Ekonomileri ve BRICS, MIST, Kırılğan Beşli Ülke Guruplarının Değerlendirilmesi. Journal of Social And Humanities Sciences Research, Vol: 4, Issue: 2, ss: 105-122

Thussu, D. (2015). BRICS: Building a NWICO 2.0?. DOC Research Institute, (Online).
<http://westminsterresearch.wmin.ac.uk/19892/1/Digital%20BRICS%20Building.pdf>, Date of Access: 16.05.2018

Yaşar, E. & Gezer, M. A. (2014). Türkiye'nin Orta Gelir Tuzağına Yakalanma Riski ve Bu riskten Kurtulma Önerileri. Maliye Dergisi, Sayı 167, Temmuz-Aralık.

Woo, W. T. (2012). China meets the middle-income trap: the large potholes in the road to catch-up, Journal of Chinese Economic and Business Studies, 10:4,313-336, DOI: 10.1080/14765284.2012.724980,pp 313-336.

Wilson, D. & Stupnytska, A. (2007). The N-11: More Than an Acronym, in BRICs and Beyond. ed. Goldman Sachs Global Economics Group (New York, NY: Goldman Sachs, 2007),

ORTA GELİR TUZAĞI VE BRICS ÜLKELERİ

(Online),

<http://www2.goldmansachs.com/ideas/brics/book/BRIC-Full.pdf>, Date of Access: 06.06.2018

World Bank, World Development Report. (2013),
(online), <https://siteresources.worldbank.org/Report.pdf>, Date of Access: 21.06.2018.

XON, J. G. D. et all. (2013). Middle-Income Trap: From The Perspective of Economic Growth. Bachelor of Economics (HONS) Financial Economics, Universiti Tunku Abdul Rahman, (Online), <http://eprints.utar.edu.my/1049/1/FE-2013-0903552-1.pdf>, Date of Access: 09.05.2018.

